

ARAŞTIRMA MAKALESİ

ÇOCUK VE ERGEN PSIKIYATRİSİNE EVLİLİK İZNI İÇİN YÖNLENDİRİLEN ERGEN OLGULARIN RUHSAL DEĞERLENDİRMESİ VE SOSYODEMOGRAFIK ÖZELLİKLERİ

Börte Gürbüz ÖZGÜR*, Sevcan Karakoç DEMİRKAYA**, Hatice AKSU**

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada adli makamlar tarafından evlilik izni için çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı tarafından ruhsal açıdan değerlendirilmesi için gönderilen çocuk olguların sosyodemografik özelliklerinin, ruhsal değerlendirmelerinin ve erken yaş evliliğinin olası nedenlerinin incelenmesi amaçlandı. **Yöntem:** Çalışmaya 15.07.2012-15.07.2017 tarihleri arasında Adnan Menderes Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'na adli makamlar tarafından evlilik izni için ruhsal açıdan değerlendirilmek üzere yönlendirilen 18 yaş altındaki 60 olgu dahil edildi. Olguların sosyodemografik özellikleri ve DSM-5'e göre psikiyatrik tanıları incelendi. **Bulgular:** Çalışmaya alınan olguların 58'i (%96,7) kız, 2'si (%3,3) erkekti. Olguların yaş ortalaması 16,36±0,38 yıldır. Olguların evlendirilmek istenen bireyler ile arasındaki yaş farkı ortalaması 6,04±3,40 yıldır. Olguların %35'inde evlilik için başvuru anında gebelik saptandı. Anlıksal yeti yitimi hariç olguların ruhsal değerlendirmeleri sonucunda yalnızca %6,7'sinde aktif bir psikopatoloji belirlendi. Olguların %35'ine evlenmesine engel bir ruhsal bozukluk olmadığı kanaati verildiği saptandı. Örgün eğitime devam edenlerin oranı %18,3'tü. Gebelik (p=0,007), cinsel birliktelik yaşama (p=0,03) ve evden kaçma öyküsü (p=0,05) arasında evlilik izni verilen ve verilmeyen gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptandı. **Tartışma:** Ergenlik çağında yapılan evlilikler birçok risk ve istenmeyen durumu beraberinde getirmesinden dolayı ülkemiz için halen önemli bir sorundur. Erken yaş evliliklerinin önlenmesi veya en aza indirilmesi uygulanacak doğru ve kararlı politikalar ve yasal düzenlemeler ile sağlanabilir. Ergen evliliklerinin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlar ile ilgili olarak toplumda farkındalığın artırılmasının ve çocukların eğitim sisteminde kalmasının sağlanmasının bu durumun önlenmesine önemli katkısı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Akıl sağlığı, çocuk, ergen, evlilik yaşı

SUMMARY: PSYCHIATRIC EVALUATION AND SOCIODEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF ADOLESCENT CASES REFERRED TO CHILD AND ADOLESCENT PSYCHIATRY FOR MARRIAGE LICENSE

Objective: The aim of this study was to investigate the sociodemographic characteristics, results of mental state examinations and possible underlying causes of early marriages of children who referred by judicial authorities to undergo a full psychiatric examination by a child and adolescent mental health specialist. **Methods:** Sixty patients under 18 years of age who were referred to Adnan Menderes University Department of Child and Adolescent Psychiatry between 15.07.2012-15.07.2017 by the judicial authorities for psychiatric evaluation were enrolled for the study. Sociodemographic characteristics and psychiatric diagnoses of the patients, according to DSM-5 criteria were examined. **Results:** Fifty-eight (96.7%) of the cases were female and 2 (3.3%) were male. Mean age of the patients was 16.36 ± 0.38 years. Mean age difference between the patients and the individuals to whom the children were arranged to be married to was 6.04 ± 3.40 years. It was found that 35% of all cases had been pregnant at the time of assessment. Except of intellectual disability, only 6,7% of the cases had an active psychopathology. It was determined that 35% of the cases had no mental disorder that prevented him/her from marrying. The percentage of those attending formal education was 18.3%. There was a statistically significant difference between the groups with and without marriage permit between pregnancy (p = 0.007), sexual intercourse (p = 0.03) and history of escape from home (p = 0.05). **Discussion:** Marriage in adolescence is still an important problem for our country because of its association with many risks and undesirable conditions. Prevention or minimization of early age marriages can be ensured by correct and determined policies and legal regulations to be implemented. Increasing awareness in society about the negative consequences of adolescent marriages and ensuring that children remain in the education system may have an important role in preventing this situation.

Key Words: Mental health, child, adolescent, marriage age

GİRİŞ

Ergenlik döneminde yapılan evlilikler, gelişmiş ülkelerden daha çok gelişmekte veya az gelişmiş olan ülkelerde rastlanan sosyal bir sorundur. Ül-

*Uzm. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, Muğla

**Doç. Dr. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Aydın

Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi : 26 (1) 2019

kemizde 03.07.2005 tarihinden itibaren geçerli olan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre 18 yaşını doldurmamış her birey çocuktur. Bu nedenle 16 ve 17 yaşında yapılan evlilikler çocuk evliliği ya da erken yaş evliliği olarak tanımlanmaktadır. Diğer yandan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 124. maddesine göre "hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir" denmektedir. Bu kanun maddesi ile 17 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış ise vasisi olan yetişkinin onayı ile evlenebilmektedir. Ergen evliliği terimi 18 yaşından küçük, henüz ruhsal ve fiziksel gelişimini tamamlamamış bireylerin yaptığı evliliği ifade eder. Bu tanım her iki cinsiyeti kapsasa da gerek ülkemizde gerekse dünyada ergenlik çağında evlenmek isteyen veya evlenmeye zorlananlar çoğunlukla kız çocuklarıdır. Türkiye'de 2016 TÜİK verilerine göre 18 yaş altında kadınlarda evlenme oranı 28,2 iken erkeklerde 5,6 olduğu belirtilmiştir (TÜİK 2017). Dünya genelinde 18 yaş altı evlilik oranlarına bakıldığında; Orta Afrika, Sahra Altı ülkeleri, Afganistan, Bangladeş gibi az gelişmiş ülkelerde neredeyse iki kadından biri 18 yaşından önce evlenmekte iken gelişmiş ülkelerde bu oran %2'nin altındadır. Ülkemizde ise UNICEF'in 2016 raporuna göre 18 yaş altı evlenme oranı %15 olarak raporlanmıştır (UNICEF 2016).

Erken yaş evlilikleri beraberinde birçok sorun getirebilmektedir. Evlenen çocuğun örgün eğitimden mahrum kalması, çocuk yaşta aile ve eş sorumluluğunu yüklenmek durumunda kalması ve erken yaş evlilikleriyle birlikte sık olan ergen gebelikleri ve etkilenen anne-bebek ruh sağlığı ortaya çıkabilecek risklerden ilk akla gelenlerdir (Baldwin ve Cain 1980, Schuyler Center for Analysis and Advocacy 2008).

Çalışmamızda adli makamlar tarafından evlilik izni için tarafımıza gönderilen çocuk olguların sosyodemografik özelliklerinin, ruhsal değerlendirmelerinin ve erken yaş evliliğinin olası nedenlerinin incelenmesi amaçlandı.

YÖNTEM

Çalışma örneklemini 15.07.2012-15.07.2017 tarihleri arasında Adnan Menderes Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'na adli mercilerce evlilik izni için ruhsal açıdan değerlendirilmek üzere yönlendirilen 18 yaş altındaki 60 olgu oluşturmuştur. Olguların sosyodemografik verilerinin yanı sıra Çocukluk Çağı Anksiyete Tarama Ölçeği, Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği, psikiyatrik tanılar ve evlilik ile ilişkili değişkenleri geriye dönük olarak incelendi. Psikiyatrik tanılar DSM-5 (APA 2013) tanı ölçütleri göz önünde bulundurularak klinik muayene sonucuna göre belirlendi. Olguların zihinsel gelişim düzeyleri WISC-R (Savaşır ve Şahin 1995) zeka testi ile değerlendirildi. Çalışma için Adnan Menderes Üniversitesi Girişimsel Olmayan Yerel Etik Kurulu'ndan onay alındı.

Veri Toplanmasında Kullanılan Ölçme Araçları

Sosyodemografik veri formu ve hastalıkla ilişkili değişkenler anketi: Bu form araştırmacı tarafından hazırlanmış olup hastanın yaş, cinsiyet, eğitim durumu, kardeş sayısı, yaşadığı yer, madde kullanım öyküsü, cinsel istismar öyküsü, kiminle yaşadığı, evlilik başvurusu öncesi cinsel deneyimin olup olmadığı, evden kaçma olup olmadığı, annenin ve babanın mesleği, eğitim durumları, ailede suç öyküsü, anne-baba birlikteliği ve çocuğun gebelik durumu sorgulandı.

Çocukluk Çağı Anksiyete Tarama Ölçeği (ÇATÖ): Çocukluk çağı kaygı bozukluklarını tarama amacıyla Birmaher ve arkadaşları (Birmaher ve ark. 1999) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte toplam 41 madde yer almaktadır. Her madde "0: doğru değil ya da nadiren doğru, 1: biraz ya da bazen doğru, 2: doğru ya da çoğu zaman doğru" olarak puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması kaygının şiddetinin göstergesidir. Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır (Çakmakçı 2004). Çalışmamızda ÇATÖ-çocuk formu kullanıldı.

Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği (ÇDÖ): Kovacs tarafından geliştirilmiş olan bu anket 27 sorudan oluşmaktadır (Kovacs 1985). Özbildirim olarak doldurulan ve depresif belirti şiddetini ölçen bu anketin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Öy tarafından yapılmıştır ve kesme noktası 19 puan olarak belirlenmiştir (Öy 1991).

İstatistiksel Analiz

Olguların verileri Windows için SPSS 17.0 (SPSS Inc. Chicago, İllionis, USA) paket programı ile değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı veriler minimum, maksimum, ortalama, standart sapma, sayı ve yüzde olarak belirtilmiştir. Normal dağılım değerlendirmelerinde Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. İki kategorik değişkenin aralarında ilişki olup olmadığına Ki-kare testi ile bakılmıştır. İki grubun kendi aralarında karşılaştırılmasında parametrik testlerden bağımsız gruplarda t testi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi için $p < 0,05$ değeri kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya alınan 60 olgunun 58'i (%96,7) kız, 2'si (%3,3) erkekti. Olguların yaş ortalaması $16,36 \pm 0,38$ yıldır. Olguların annelerinin yaş ortalaması $40,08 \pm 6,43$, babalarının $44,40 \pm 5,99$ idi. Sadece 1 olgu evlat edinilmişti. Olguların annelerinin %73,3'ü, babalarının %83,3'ü ilköğretim mezunu idi. Anne-babaların %43'ünün evli, %21,7'sinin boşanmış olduğu, %6,7'sinin eşinin öldüğü saptandı. Olguların annelerinin %45'i bir işte çalışırken babaların %88,3'ü çalışıyordu. Olguların sosyodemografik ve klinik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Evlenmesi planlanan kız ve erkekler arasındaki yaş farkı $6,04 \pm 3,40$ (min. 0, max. 17) yıldır. ÇATÖ puan ortalaması $20,18 \pm 10,53$, ÇDÖ puan ortalaması $8,35 \pm 4,93$ idi. Hiçbir olgunun öyküsünde istismar yoktu. Gebe olan ve olmayan, evden kaçma öyküsü olan ve olmayan, önceden cinsel deneyim yaşayan ve yaşamayan, ailede erken evlilik olan ve olmayan, evlilik izni verilen ve verilmeyen olguların ÇATÖ ve ÇDÖ puanları arasında istatistiksel

olarak anlamlı fark yoktu ($p > 0,05$) (Tablo 2).

Olguların %35'ine evlenmesine engel bir ruhsal bozukluk olmadığı kanaati verildiği saptandı. Evlilik izni verilen ve verilmeyen olguların gebelik durumu, yaşadığı yer, önceden cinsel deneyim yaşama, evden kaçma, psikiyatrik tanı, ailede erken evlilik öyküsü ve okula devam edip etmeme durumlarının karşılaştırılması Tablo 3'te sunuldu. Gebelik ($p = 0,007$), cinsel birliktelik yaşama ($p = 0,03$) ve evden kaçma öyküsü ($p = 0,05$) arasında her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptandı. Başvuru anında gebeliği olan olguların %52,4'ünün ($n = 11$) evden kaçarak evleneceği kişi ile cinsel ilişki yaşadığı; önceden cinsel ilişki yaşayan olguların %62,1'inin ($n = 18$) gebe olduğu; evden kaçma öyküsü olanların %78,3'ünün cinsel ilişki yaşadığı ve %50'sinin gebe kaldığı saptandı.

TARTIŞMA

Bu çalışmada 18 yaş altında evlilik izni için çocuk psikiyatrisi polikliniğine adli birimlerce yönlendirilen olgular değerlendirilmiştir. Çalışmamızdaki olguların %96,7'sini kız çocukları oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumunun 2016 verilerine göre 16-17 yaş grubunda olan kız çocuklarındaki resmi evlenmelerin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı %4,6; 2017 verilerine göre ise %4,2 olarak saptanmıştır. Ancak bu oranın önceki yıllar ile karşılaştırıldığında düştüğü de belirtilmektedir (TÜİK 2018).

Çocuk yaşta bir kızın evlendirilmesi birçok sorunu ve riski beraberinde gündeme getirmektedir. Ergen evliliğinin doğurduğu sorunlardan bir tanesi bu çocukların örgün eğitim sistemi dışında kalmalarıdır. Çalışmamızdaki olguların yaşları itibari ile tamamının lisede eğitim alıyor olması gerekirken sadece %18,3'ü liseye devam etmektedir. İlköğretimi %16,8'inin terk ettiği; diğer tüm olguların da örgün eğitimin dışında kaldığı belirlendi. Ülkemizde yakın dönemde Nasıroğlu ve Semerci (2017) tarafından yapılan çalışmada da ergen yaşta evlenme izni için başvuran kızla-

Tablo 1. Çocukların Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri

		N	%
Eğitim durumu			
	İlköğretimde	1	1,7
	İlköğretim terk	10	16,7
	İlköğretim mezun	22	36,7
	Lisede	11	18,3
	Lise terk	16	26,7
Zeka düzeyi			
	Normal	47	78,4
	Sınır düzeyde zihinsel işlevsellik	12	20,0
	Hafif düzeyde anlıksal yetiyitimi	1	1,7
Eski istismar öyküsü			
	Var	0	0
	Yok	60	100
Madde kullanımı			
	Var	1	1,7
	Yok	59	98,3
Psikiyatrik tanısı			
	Psikiyatrik tanı yok	56	93,3
	Major depresif bozukluk	3	5,0
	Davranım bozukluğu	1	1,7
Yaşadığı yer			
	Şehir merkezi	37	61,7
	Köy	23	38,3
Gebelik			
	Var	21	35,0
	Yok	39	65,0
Ailede erken evlilik			
	Var	25	41,7
	Yok	35	58,3
Kardeş sayısı			
	0	1	1,7
	1	16	26,7
	2	12	20,0
	3	14	23,3
	≥4	17	28,3
Önceden cinsel deneyim			
	Var	30	50,0
	Yok	30	50,0
Ailede suç öyküsü			
	Var	3	5,0
	Yok	57	95,0
Evden kaçma öyküsü			
	Var	23	38,3
	Yok	37	61,7

Tablo 2. Değişkenlere Göre Olguların Çocukluk Çağı Anksiyete Tarama Ölçeği ve Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

		ÇATÖ puan (ort±ss)	<i>p</i>	ÇDÖ puan (ort±ss)	<i>p</i>
Gebelik	Var	19,47±10,39	0,61	8,6±5,28	0,83
	Yok	21,0±10,55		8,31±4,83	
Ailede erken evlilik	Var	18,78±11,37	0,40	7,21±4,83	0,15
	Yok	21,18±9,95		11,37±9,95	
Yaşanılan yer	Şehir merkezi	17,74±10,08	0,02	7,71±4,87	0,21
	Köy	24,45±10,16		9,42±4,95	
Önceden cinsel deneyim	Var	19,60±9,89	0,68	7,75±5,12	0,35
	Yok	20,77±11,31		9,0±4,72	
Evden kaçma öyküsü	Var	21,5±9,2	0,48	8,80±5,12	0,59
	Yok	19,4±11,2		8,08±4,86	
Evlilik izni	Verilen	20,33±11,29	0,94	9,05±6,15	0,50
	Verilmeyen	20,1±10,3		8,0±4,21	

Tablo 3. Evlilik İzni Verilen ve Verilmeyen Olguların Sosyodemografik ve Klinik Özelliklerinin Karşılaştırılması

		Evlilik izni verilen (n)	Evlilik izni verilmeyen(n)	χ^2	<i>p</i>
Yaşanılan yer	Şehir merkezi	26	11	0,652	0,420*
	Köy	13	12		
Okula devam	Evet	9	3	0,513**	
	Hayır	30	18		
Psikiyatrik tanı	Var	10	7	0,109	0,741*
	Yok	29	14		
Ailede erken evlilik	Var	13	12	2,27	0,13*
	Yok	26	9		
Gebelik	Evet	9	12	7,23	0,007*
	Hayır	30	7		
Önceden cinsel deneyim	Var	15	15	4,68	0,03*
	Yok	24	6		
Evden kaçma öyküsü	Var	11	12	3,68	0,05*
	Yok	28	9		

* Yates ki-kare testi

** Fisher kesin ki-kare testi

rın %92'sinde okul terki olduğu bildirilmiştir. En temel hak olan eğitim hakkından mahrum kalınmasının, bu çocukların geleceğini, ekonomik öz-

gürlüklerini ve sosyal statülerini olumsuz etkilemesi beklenmektedir. Kızların daha uzun süre eğitim sistemi içinde kalarak okul terk oranlarını

ÖZGÜR VE ARK.

azaltmaya yönelik geliştirilecek politikalar ile erken evlilik sorunlarının azaltılabileceğini öngörmekteyiz.

Ergen evliliğinin risklerinin bir tanesi de ergen gebeliklerdir. Çalışmamızdaki olguların yaklaşık yarısında bir veya daha fazla cinsel deneyim mevcutken %35'inde evlilik için başvuru anında gebelik saptanmıştır. Çocuklara cinsel sağlık eğitimi ve gebelikten korunma yöntemlerinin öğretilmesi ergen evlilik ve gebeliklerine karşı önleyici olabilir. Ne yazık ki çocukların henüz cinsel olgunluğa erişmeden yaşadıkları cinsellik deneyimleri travmatik olabilmekte ve yetişkinlik yaşantılarında bozukluklara yol açabilmektedir. Güneş ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışmada, çocuk evliliği yapanların çocukluk çağında daha fazla duygusal istismar, fiziksel ihmal/şiddete ve cinsel şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca çocuk evliliği yapan kadınların cinsel işlevlerinin önemli oranda bozulduğunu bildirmişlerdir. Bununla birlikte, erken evlenen çocukların aile planlaması ve korunma yöntemleri konusundaki biliş düzeyleri de düşüktür (Mihçioğur ve Akın 2015). Ergenlik çağındaki gebeliklerde preeklampsi, anemi, zor doğum, baş-pelvis uyumsuzluğu, doğum sonrası gibi komplikasyonların artmış olduğu yazında belirtilmektedir (Melekoğlu ve ark. 2013). Adli merciler tarafından erken yaşta evlilik için değerlendirilmek üzere yönlendirilen ve gebelik saptanan olgular ile ilgili düzenlenecek raporda bilimsel olarak ortaya konulmuş olan bu riskler belirtilmelidir. Ayrıca bu riskler hastaya ve ailesine de anlatılmalı; risk grubundaki bu gebelerin kadın hastalıkları ve doğum uzmanı tarafından uygun takibi sağlanmalıdır. Ayrıca bu gebeliklerden doğan bebeklerin ruh sağlığının takibi çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı tarafından yürütülmelidir. Çalışmamızda yer alan ve gebelik saptanan olguların gebeliğin ilerleyen süreci veya doğum/doğum sonrası ruhsal değerlendirmesi ile ilgili verilere olguların polikliniğimizde takip altında bulunmaması nedeni ulaşılamamıştır.

Türkiye İstatistik Kurumunun 2017 evlenme ve boşanma istatistiklerine göre evlenen kadın ve erkekler arasındaki yaş farkının ortalama 3,1 yıl olduğu saptanmıştır (TÜİK 2018). Bizim olgularımızdaki yaş farkı ortalama 6,04±3,4 yıldır. Ergen evliliklerindeki aradaki yaş farkının sonuçları TÜİK 2017 bülteninde yer almamaktadır. 2014 yılı verilerine göre 16-17 yaş grubu ergen kız çocuklarının %1,4'ünün eşi ile aynı yaşta, %53,1'inin eşi ile arasında 6-10 yaş fark olduğu ve %15,3'ünün ise kendisinden 11 yaş veya daha büyük yaşta biriyle evlenmiş olduğu saptanmıştır (TÜİK 2015). Küçük yaşta evlenen kız çocuklarının büyük oranda kendilerinden büyük erkeklerle evlendirildiği görülmektedir. Ergenlik yaş dönemindeki bir kızın kimlik gelişimi tamamlanmadan kendisinden yaşça büyük yetişkin bir erkekle evlenmesi aile yönetiminde güç dengesizliğine, eş zorbalığına uğrama, kendine güven duygusunda azalma gibi sorunları beraberinde getirdiği çalışmalarda bildirilmektedir (Bouchey ve Furman 2006, Mihçioğur ve Akın 2015, Gürbüz Özgür ve Aksu 2018).

Çalışmamızda yer alan olguların anne-babalarının büyük çoğunluğu ilkökul mezunu idi. Alan yazın incelendiğinde ebeveynlerde ve çocuklardaki eğitim seviyesi düştükçe erken yaşta evlilik oranının arttığı bildirilmiştir (McFarlane ve ark. 2016). Tezcan ve Adalı (2012), Türkiye'de ergen evlilikleri için risk faktörleri olarak kırsal bölgede yaşam, düşük gelir seviyesi, geleneksel aile yapısı, düşük eğitim seviyesi ve çalışmayan kadınlar olarak saptamışlardır. Ayrıca çalışmamızdaki olguların %41,7'sinin ailesinde erken evlilik öyküsü saptandı. Ailede erken evliliğin olmasının, erken evliliğin normal bir durum olarak kabulüne ve evlilik kurumunun sosyal öğrenme ile kuşaklar arasında aktarılmasına neden olabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamızda anlksal yeti yitimleri dışta bırakılırsa ergenlerin yapılan değerlendirmeleri sonucu yalnızca %6,7'sinde aktif bir psikopatoloji saptandı. Ayrıca olguların gebelik, evlenme izni ve cinsel birliktelik öyküsü gibi değişkenler ile

anksiyete ve depresyon ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı gözlemlendi. Nasıroğlu ve Semerci (2017) %30,9 olguda ruhsal bozukluk saptamışlardır. Eyüboğlu ve Eyüboğlu (2018) da %72,2 olguda herhangi bir psikiyatrik tanı saptanmadığını bildirmişlerdir. Cinsel istismar mağduru olan olgular ile evlilik için başvuran olgulardaki psikopatoloji sıklıklarının karşılaştırıldığı bir çalışmada evlilik için başvuranlarda (%44,4) cinsel istismar mağdurlarına (%77,8) göre daha az oranda psikiyatrik bozukluk saptanmıştır (Soylu ve ark. 2014). Bunun yanı sıra ergen yaşta evlenen bireylerin ileri dönemde değerlendirme sonuçları farklılık göstermektedir. Soylu ve Ayaz'ın (2013) çalışmasında 15 yaşında evlendirildikten sonra 18 yaşta değerlendirilen kız ergenlerin %45,8'inde en az bir psikiyatrik bozukluk tanısı olduğu, en sık major depresif bozukluk tanısı saptandığı ve %20,8'inin intihar girişiminde buldukları bildirilmiştir. Bu bulgulardan yola çıkarak bu olguların başvuru anında psikiyatrik bozukluk sıklığı yüksek olmasa da ileri dönemde ruhsal bozukluk geliştirme açısından risk altında olmalarından dolayı psikiyatrik takiplerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca erken evliliklerin ileri yaş dönemlerinde geliştirecekleri psikiyatrik bozukluk ve intihar düşünceleri için risk oluşturduğu söylenebilir.

Bizim çalışmamız ilimizdeki tek bir merkez verilerinden yararlanılarak yapıldığı için Aydın ilindeki bütün ergen yaşta evlilik için yönlendirilen olguların sosyodemografik özelliklerini ve ruhsal değerlendirmelerini yansıtmıyor olabilir. Ayrıca çalışmada psikiyatrik tanı değerlendirmesi için yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmamış olması ve kontrol grubu alınarak karşılaştırma yapılmamış olması çalışmanın kısıtlılıklarını oluşturmaktadır. TÜİK verilerine göre Aydın ilinde sadece 2017 yılında 16-17 yaş grubunda 321 evliliğin gerçekleşmiş olması (TÜİK 2018); çalışmamızın kapsadığı beş yıllık zaman diliminde 60 olgunun yönlendirilmiş olması gerçekleşen ergen evliliklerinin çok az bir kısmının çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı tarafından de-

ğerlendirildiğinin göstergesidir. Bu durum değerlendirilmeyen ergenlerdeki psikopatolojilerin saptanamamasına neden olabilir.

Evlilik izni ile ilgili kararlarımız incelendiğinde 2012 yılından 2017 yılına kadar izin verilme oranlarında düşüş olmuştur. Bu kararlardaki değişikliğin çocuğun ruhsal açıdan beyin yapısı ile ilgili olgunlaşmanın henüz tam olmaması, ayrıca erken evliliklerin çok sayıda olumsuz sonuçları ile ilgili alan yazında yıllar içinde sunulan bilimsel sonuçlar göz önünde bulundurulmuştur. Ek olarak Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği'nin Adli Komisyonunun ortak görüşü olarak çocuk psikiyatristlerinin bu konuda mutabakata varması da kararlarda etkili olan bir diğer faktördür. Bu karar ile ilgili değerlendirme yapılırken çocukları değerlendiren diğer branşlardan adli tıp uzmanları ile ülke genelinde büyük oranda uzlaşma olmakla birlikte kadın hastalıkları ve doğum uzmanlarının yaklaşımı konusunda büyük farklılıklar görülmektedir. Bilimsel veriler, erken evliliklerin ruhsal sonuçlarının yanı sıra erken gebeliklerin anne ve bebek açısından taşıdığı riskleri de sunduğunu göz önünde bulundurarak verilecek kararlara ışık tutabilir. Çalışmamızda evlilik izni verilen ve verilmeyen olgular arasında gebe olmak, evden kaçmak ve önceden cinsel deneyim yaşamak istatistiksel olarak anlamlı saptandı. Bizim sonuçlarımızdan farklı olarak Nasıroğlu ve Semerci'nin (2017) çalışmasında evlilik izni verilen ve verilmeyen olguların gebelik ve çocuk sahibi olma, evleneceği kişi ile evden kaçma ve cinsel ilişki yaşama değişkenleri arasında fark saptanmadığı belirtilmiştir. Bununla beraber çalışmamızda evlilik izni verilen ve verilmeyen gruplar arasında olguların psikiyatrik tanısının olup olmaması arasında fark saptanmadı. Eyüboğlu ve Eyüboğlu (2018) yaptıkları çalışmada da benzer şekilde dini nikah ile evlenmiş olan çocuklar ile evlenmemiş olan çocuklar arasında psikiyatrik tanı alma durumu arasında fark saptanmadığı bildirilmiştir. Çalışmamızın bulgularına göre evden kaçma öyküsü olan olguların büyük bir kısmında (%78) cinsel birliktelik olması; cinsel

ÖZGÜR VE ARK.

birliktelik yaşayan olguların başvuru esnasında %62'sinde gebelik olması durumunun birbiriyle ilişkili olması nedeni ile incelenen değişkenlerden gebeliğin olması, önceden cinsel deneyim yaşamak ve evden kaçma öyküsünün olmasının evlilik izni kararlarını etkilediği görülmektedir.

Sonuç olarak ergen evlilikler, birçok risk ve istenmeyen durumu beraberinde getirmesinden dolayı ülkemiz için halen önemli bir sorundur. Erken yaş evliliklerinin önlenmesi veya en aza indirilmesi uygulanacak doğru ve kararlı politikalar ve yasal düzenlemeler ile sağlanabilir. Ergen evliliklerinin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlar ile ilgili olarak toplumda farkındalığın artırılmasının bu durumun önlenmesine önemli katkısı olabilir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar bu makale için herhangi bir çıkar çatışması olmadığını bildirmişlerdir.

KAYNAKLAR

Amerikan Psikiyatri Birliği (2013) *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı*, Beşinci Baskı (DSM-5). *Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı'ndan çeviren Köroğlu E, Hekimler Yayın Birliği, Ankara.*

Baldwin W, Cain VS (1980) *The children of teenage parents. Fam Plann Perspect* 12(1): 34-43.

Birmaher B., Brent DA, Chiappetta L ve ark (1999) *Psychometric properties of the Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders (SCARED): a replication study. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 38(10): 1230-1236.

Bouchey HA, Furman W (2006) *Dating and romantic experiences in adolescence. Blackwell Handbook of Adolescence içinde, GA Adams ve MD Berzonsky (ed) Blackwell Publishing Ltd, Oxford, UK, s:313-329.*

Çakmakçı F (2004) *Çocuklarda anksiyete bozukluklarını tanıma ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.*

Eyüboğlu D, Eyüboğlu M (2018) *Küçük Yaşta Evlendiril-*

mek İstenen Çocuklarda Psikiyatrik Bozukluklar ve Sosyodemografik Özellikler. Klinik Psikiyatri 21(2): 122-129.

Güneş M, Selcuk H, Demir S ve ark. (2016). *Çocuk Evliliği Yapan Kadınlarda Çift Uyum ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travması. Journal of Mood Disorders* 6(2): 63-70.

Gürbüz Özgür B, Aksu H (2018) *Ergenlik ve Cinsellik: Romantik İlişkiler, Cinsel Davranış ve Ergen Gebeliği. Ergenlik Dönemi ve Ruhsal Bozukluklar içinde, T Bildik (ed) Türkiye Klinikleri Matbaası, Ankara, s:13-16.*

Kovacs M. (1985) *The Children's Depression Inventory (CDI). Psychopharmacol Bull* 21(4): 995-998.

McFarlane J, Nava A, Gilroy H ve ark. (2016) *Child Brides, Forced Marriage, and Partner Violence in America: Tip of an Iceberg Revealed. Obstet Gynecol* 127(4): 706-713.

Melekoğlu R, Evrüke C, Kafadar T ve ark. (2013) *Adölesan Gebeliklerin Perinatal Sonuçları. J Turk Soc Obstet Gynecol* 10(4): 213-219.

Mıhçıokur S, Akın A (2015) *Çocuk Yaşta, Zorla Evlilikler ve Ergen Gebelikleri. Türkiye Klinikleri J Public Health-Special Topics* 1(2): 22-31.

Nasıroğlu S, Semerci B (2017) *Mental assessment of girls consulting for early marriage and identifying risk factors. Anatolian Journal of Psychiatry* 18(5): 460-467.

Öy B (1991) *Çocuklar için Depresyon Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi* 2(2): 132-136.

Savaşır I, Şahin N (1995) *Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği (WISCR) El Kitabı. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.*

Schuyler Center For Analysis And Advocacy (2008) *Teenage Births: Outcomes for Young Parents and their Children. Schuyler Center For Analysis And Advocacy. Albany, NY: 25.*

Soylu N, Ayaz M (2013) *Adli değerlendirme için yönlendirilen küçük yaşta evlendirilmiş kız çocuklarının sosyodemografik özellikleri ve ruhsal değerlendirmesi. Anadolu Psikiyatri Derg* 14(2): 136-144.

Soylu N, Ayaz M, Yüksel T (2014) *Early-married and sexually abused girls differ in their psychiatric outcomes. Child Abuse Negl* 38(9): 1552-1559.

Tezcan S, Adalı T (2012) *Marriage characteristics and reproductive health of adolescents in Turkey: findings from Demographic and Health Surveys 1998 and 2008. The Turkish Journal of Pediatrics* 54: 273-282.

TÜİK (2015). *Çocuk İstatistikleri 2014. Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.*

TÜİK. (2017, Ocak 18). *Aile Yapısı Araştırması, 2016. 26 Ağustos 2018'de <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21869>.*

TÜİK. (2018, Temmuz 6). *Dünya Nüfus Günü, 2018. İlle-re göre 16-17 yaş grubunda evlenen kız çocuklarının sayısı ve oranı, 2017. 26 Ağustos 2018'de <http://tuik.gov.tr/Pre->*

HaberBultenleri.do?id=27589.

TÜİK. (2018, Mart 2). *Evlendirme ve Boşanma İstatistikleri, 2017. 26 Ağustos 2018'de [file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Evlendirme_ve_Bo%C5%9Fanma_%C4%B0statistikl_02.03.2018%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Evlendirme_ve_Bo%C5%9Fanma_%C4%B0statistikl_02.03.2018%20(3).pdf).*

TÜİK. (2018, Nisan 18). *İstatistiklerle Çocuk, 2017. 17 Ağustos 2018'de <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27596>.*

UNICEF (2016) *The state of the world's children 2016: A fair chance for every child. K Watkins (ed) United Nations Children's Fund, NY, USA.*